

HI-110 1 Europa og Norge ca. 800 - 1750

Kandidat 3145

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
1 HI-110 20. Des	Flervalg	Automatisk poengsum	Leveret
2 HI-110 04/03-2016 eksamensspørsmål	Skriveoppgave	Manuell poengsum	Leveret

HI-110 1 Europa og Norge ca. 800 - 1750

Emnekode	HI-110	PDF opprettet	28.08.2017 14:39
Vurderingsform	HI-110	Opprettet av	Emma Hansen
Starttidspunkt:	20.12.2016 10:00	Antall sider	7
Sluttidspunkt:	20.12.2016 16:00	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201701130000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

1 OPPGAVE

HI-110 20. Des

Emnekode: HI-110

Emnenavn: Europa og Norge ca. 800 - 1750

Dato: 20/12-2016

Varighet: 6 timer

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Merknader:

Det forekommer av og til spørsmål om bruk av eksamensbesvarelser til undervisnings- og læringsformål. Universitetet trenger kandidatens tillatelse til at besvarelsen kan benyttes til dette. Besvarelsen vil være anonym.

Tillater du at din eksamensbesvarelse blir brukt til slikt formål?

Nei

Ja

HI-110 04/03-2016 eksamensspørsmål

Velg én av tre oppgaver

1. Gjør greie for befolkningsutviklingen i Norge 1520-1750, og vis hvilken betydning den fikk for veksten i det norske næringslivet.
2. Drøft årsaker til og virkninger av vikingtiden, både fra et norsk og et europeisk perspektiv.
3. Forklar framveksten av et mer «moderne» verdensbilde ca. 1350-1800.

Skriv ditt svar her...

BESVARELSE

Oppgave 3

Utviklingen i perioden ca 1350-1800 var enorm på flere fronter. Både religiøse og politiske forhold gjennomgår dyptgående skifter. Denne oppgavens mål er å forklare framveksten av et mer moderne verdensbilde i perioden. Når man skal se på verdensbildet finner jeg det relevant å se på faktorer som: religiøse forhold, syn på vitenskap og forhold mellom styresmakter og innbyggere i ulike land. For å bedømme hvor "moderne" endringene i disse faktorene er vil jeg se dem opp mot vår egen tid. For ordens skyld har jeg primært et eurosentrisk perspektiv på denne oppgaven siden emnet handler om europeisk og norsk historie primært.

Det er liten tvil om at hele tidsperioden gir oss store forandringer på en rekke områder, men min påstand er at man rundt 1350 ser starten på et grunnleggende økonomisk skifte grunnet agrarkrisen i Europa. Lignende utviklinger har man eksempelvis gjennom at man ser verden på en ny måte etter at Colombus oppdager Amerika i 1492 og lanseringen av det heliosentriske verdensbildet på 1540-tallet. På det politiske plan ser man store endringer i synet på forholdet mellom innbygger og styresmakt på 1600-tallet i betydelige stater som Nederland og Storbritannia, før man på 1700-tallet får en gradvis framvekst av borgerrettigheter og et annet syn på vitenskap. 1700-tallet avsluttes med revolusjon i USA og Frankrike, begge er en kamp for verdier vi i dag tar for gitt. Alt i alt er det liten tvil om at det både forekommer en gradvis utvikling, men også noen grunnleggende skiller på veien mot en mer moderne verden.

Rundt 1350 får man starten på den såkalte agrarkrisen i Europa. Krisen som rammer blant annet matproduksjon har åpenbare negative sider. De negative sidene er blant annet nedgangen man opplever i de agrare næringene. Denne nedgangen skyldes i hovedsak et befolkningsunderskudd som oppstår som følge av pesten som vi i Norge kjenner som Svartedauden. Utviklingen av et befolkningsunderskudd har implikasjoner både for religiøse forhold, men også for matkforhold og man kan også tale om et økonomisk skille i historien. At så mange dør gir to ulike reaksjoner knyttet til religiøse forhold. Enkelte spør seg hvordan

det kan finnes en Gud når så fryktelige ting kan skje, mens andre om mulig blir mer inderlige i sin tro fordi man ser på pesten som en straff mot menneskene.

De negative konsekvensene som pesten førte med seg er åpenbare, men man kan argumentere for at man også fikk flere positive trekk som følge av pesten. Som følge av et befolkningsunderskudd får man et skifte fra de tradisjonelle føydale forholdene (som blant annet inneholder et arbeidsforhold hvor de som arbeider har liten grad av frihet) i retning av lønnsarbeid. Med færre arbeidere får arbeidsfolk et pressmiddel mot dem som har behov for arbeidskraft. Det gjør at arbeiderne kan kreve å få lønn. Lønnsarbeid er et trekk ved økonomien som peker frem mot en mer moderne verden. Selvsagt skjer ikke denne utviklingen i hele Europa, men man ser de første tegnene på utvikling etter pesten.

Perioden denne oppgaven handler om er full av motsetninger. På 1400-tallet i den såkalte renessansen opplever man en økende toleranse som siden får tilbakeslag i tidene etter. Samtidig skjer det noen viktige nyvinninger og oppdagelser på 1400-tallet som uten tvil former verdensbildet. Eksempelvis får man en dramatisk forenkling av produksjonen av bøker gjennom Gutenbergs nyvinninger i 1463. Denne nyvinningen er en viktig bidragsyter til å demokratisere Europa. Det skyldes at det blir enklere for vanlige folk å få tak i bøker. Senere bidrar blant annet reformasjonen til å allmenngjøre lesing. En oppdagelse som bokstavelig talt endret hvordan man så på verden var Colombus sin oppdagelse av Amerika i 1492. Her finner man en hel verdensdel som ikke er omtalt i bibelen. "Hvordan kan det ha seg?" spurte nok mange når de fikk vite om dette.

1500-tallet er som mange andre deler av europeisk historie preget av konflikt. En av de mest sentrale konfliktene på 1500-tallet har utgangspunkt i reformasjonen som begynner på 1520-tallet med Martin Luthers krav om endring. Luther forkaster en rekke av sakramentene til kirken og ytrer seg mot den katolske kirkens praksis f. eks knyttet til avlatshandelen (at man kunne kjøpe seg fri fra skjærsilden). Et sentralt punkt i Luthers strid mot den katolske kirken er at Luther mener at troen alene frelser, mens den katolske kirken også mener at handlingene til menneskene har en innvirkning. Luther blir en forhatt figur av den tysk-romerske keiseren Karl V, som er en sentral figur i den katolske tro, men Luther blir beskyttet av enkelte tyske fyrster og blir ikke fjernet. En stor del av det vi i dag kaller Tyskland, som den gang var en løs samling av en rekke fyrstedømmer ble protestantiske. Dette kan ses på som en mostand mot den katolske konfesjonen, men det handlet nok også om ønsket om mer makt. Gjennom protestantismen kunne man nemlig statliggjøre kirkegodset og dermed berike sitt eget fyrstedømme. Konflikten mellom katolske og protestantiske krefter var stor i Tyskland, men endte i det minste midlertidig med freden i Augsburg i 1555. Denne freden bidro blant annet til at man fikk en slags religionsfrihet. Nå kunne fyrstene velge mellom protestantismen og katolisismen, undersåttene måtte derimot tro på det samme som sin fyrste. Denne hendelsen var nok sterk medvirkende til Karl V sin abdikasjon to år senere. Dette ledet til at to habsburgere Felipe og Ferdinand delte det gamle riket mellom seg.

Luthers rolle i historien er uten tvil betydningfull og hans arbeid hadde også en demokratiserende effekt. Gjennom det store fokuset på lesing var det flere som fikk tilegnet seg denne ferdigheten. Dette var viktig for utviklingen av demokratiet. Samtidig ser man tegn på at Luther nok ikke var en stor demokrat, under et bondeopprør i Tyskland ga han uttrykk for at fyrsten hadde rett til å drepe opprørerne om de ikke føyde seg etter han.

Lanseringen av det heliosentriske verdensbildet på 1540-tallet medvirket også til at synet folk hadde på verden endret seg. I motsetning til det geosentriske verdensbildet legger det heliosentriske verdensbildet til grunn at det er solen som står i sentrum i solsystemet og ikke jorden. Dette synet ble bestridet, blant annet av den katolske kirken. Allikevel er det på sikt ingen tvil om hvilket syn som fikk gjennomslag og også viste seg å være sant.

Siste halvdel av 1500-tallet og starten av 1600-tallet ble sterkt preget av konflikt mellom katolikker og protestanter. Katolske krefter kjempet for en såkalt motreformasjon og ønsket å befeste katolisismens dominerende posisjon. Samtidig gjorde også den katolske kirken selv endringer blant annet ved å avskaffe avlatshandel. Man ser tegn til ulike retninger i Europa når det kommer til håndtering av religion. Enkelte utviser en form for toleranse f. eks gav Henry IV av Frankrike Huguenottene (som var protestanter) en viss beskyttelse og frihet gjennom Nantes-ediktet i 1598. Andre herskere som f. eks Felipe II av Spania var lite tolerante og straffet mennesker med annen religion hardt, om de ikke ønsket å konvertere. Felipe forviste blant annet flere 100 000 etterkommere av muslimene som kom til Spania mange hundre år tidligere. Begge disse måtene å håndtere religion fortsetter å være gjeldene i Europa fram til 1800, men også lenge etter. Mer tolerante regimer er det som blir normen i den mer moderne tid selv om det er mange eksempler på lite tolerante regimer.

30-års krigen som varte fra 1618 til 1648 ga nyvinninger i politikk og også framsteg mot det nok mange vil beskrive som en mer moderne forvaltning av konflikt mellom stater. Krigen startet som følge av konflikter internt i det tysk-romerske riket, men spredde seg til store deler av Europa. Det som kan synes spesielt er at katolikker sto på begge sider av konflikten. Det katolske Frankrike allierte seg med en rekke protestantiske makter i kampen mot Spania og det tysk-romerske riket. Denne formen for maktpolitikk er vanlig også i en mer moderne tid. Man allierer seg ikke bare med sine venner, men også med dem man har felles fiender med. Freden i Westfalen man får i 1648 bidrar til at flere stater plasserer representanter i andre land, altså en forgjenger til diplomatiet. Videre så anerkjenner statene hverandre. Man kan argumentere for at man får en mer moderne håndtering av forhold mellom ulike land. Et annet trekk som gjør seg stadig mer gjeldende er bruken av nasjonale hærer framfor leiesoldater. Denne nyvinningen som har en ødeleggende effekt kan også sies å være statsbyggende, nettopp fordi man må utarbeide en bedre skatteinnkreving for å få tak i ressurser til å drifte hæren.

I andre halvdel av 1600-tallet kan man argumentere for at man ser nye trekk innenfor politisk tenkning og forhold mellom undersått og makthaver. Eneveldet har riktignok en stor innflytelse i f. eks Danmark/Norge og Frankrike, men man får også fremvekst av styreformers som ligner mer på dem vi har i dag. Tidligere hadde kongemakten primært blitt legitimert sakralt (altså at kongen hadde fått sin makt fra Gud), men med tenkere som Thomas Hobbes og John Locke fikk man en kontraktsteoretisk tankegang. Denne tankegangen består i bunn og grunn av en tanke om at kongen har makt fordi folket har gitt ham det i en tenkt kontrakt. Logikken er at menneskene ser at det er bedre å bli styrt av en konge enn å leve i et samfunn i kaos. Locke og Hobbes er dog noe uenig om rammene til kongemakten. Hobbes tar til orde for minst mulig maktdeling og at folket ikke kan styrte kongen, mens Locke åpner for maktdeling og at det er institusjonen og ikke personen som skal ha makt. Locke kan slik sett sies å være opphavet til rammeverket til det konstitusjonelle monarkiet som får et sterkt fotfeste i Storbritannia etter den ærerike revolusjonen i 1689. I denne revolusjonen kaster man kongen, men ikke monarkiet. Den nye kongen William III må gå med på klare rammer for maktutøvelse.

Parlamentet får styrket sin rolle og selv om stemmeretten er sterkt begrenset minner dette styresettet langt mer om vårt moderne styresett enn eneveldet som blant annet Louis XIV er et sterkt symbol på. Et land som også minner mer om vårt moderne demokrati er Nederland som under Johan De Witt blir styrt av en rekke forsamlinger i de ulike provinsene. Selv om man her som i Storbritannia har begrensninger på stemmeretten så ligner styreformene mer på vår egen, her har man til og med ikke en monark.

De to landene Nederland og England blir økonomiske stormakter i samme periode som man ser en rekke politiske endringer internt i landene. Framfor å se på kapitalistene som en trussel som blant annet franskmenn kan sies å ha gjort, gir Nederland og England kapitalistene mulighet og trygghet til å investere. Begge landene ser nok viktigheten av kapitalistene fordi de både skaper arbeidsplasser og verdier, men også fordi de kan låne penger til staten i eksempelvis krigstider. I begge statene var de rikeste involvert i den politiske styringen. Dette kan ha bidratt til å styrke statene. Det skyldes at kapitalistene i større grad var villig til å låne bort penger når de kunne bruke sin politiske makt til å forsikre seg om at pengene ville bli tilbakebetalt. I andre stater som f. eks Spania var de rike mer usikre på om pengene ville bli betalt tilbake og rentene ble dermed høyere. At man involverer borgerne for å få større legitimitet knyttet til statens handlinger er nok i de fleste sine øyne ganske moderne.

I løpet av 1700-tallet ser vi framveksten av flere viktige faktorer som bidrar til en mer moderne verden. Blant annet sørger stadig flere herskere for at flere innbyggere får utdanning. I tillegg ser man framveksten av det man kalle opplyste enevelder. Dette er enevelder som i større grad enn de tidligere eneveldene er opptatt av å støtte vitenskap, styrke utdanningsmulighetene til innbyggerne og å gi innbyggerne flere rettigheter eksempelvis ytringsfrihet og trykkefrihet. Man ser også konturene av de første offentlighetene, altså steder hvor folk kan diskutere samfunnsproblemer. Denne utviklingen av eneveldet beveger seg mer i retning av hvordan staten ivaretar innbyggere i dag. Man får et større fokus på å bruke vitenskap som beslutningsgrunnlag og man er ikke like dogmatiske på religiøse områder.

På 1750-tallet ser man starten på den industrielle revolusjonen i Storbritannia. Dette skiftet er viktig og det gir store politiske konsekvenser. Gjennom framveksten av en stadig større arbeiderklasse får man en klasse som organiserer seg og i større og større grad krever politiske rettigheter. Disse kravene og graden av innfrielse av dem kommer til å prege verden.

1700-tallet avsluttet på en dramatisk måte. Gjennom den amerikanske revolusjonen som starter med uavhengighetserklæringen i 1776 og den franske revolusjonens start i 1789 får man kamp for menneskerettigheter og borgerrettigheter. Selv om man spesielt i Frankrike får et kraftig tilbakeslag gir disse kampene varige endringer. Man begynner å se på flere mennesker som politiske borgere og flere får være med å bestemme i store deler av verden. Altså et stort sprang i retning av en mer moderne verden.

Denne oppgaven har tatt for seg noen av de mest sentrale skiftene i perioden ca 1350-1800 som peker frem mot et mer moderne verdensbilde. Det er både vedvarende utviklinger, men også skarpe skifter som bidrar til framveksten av et mer moderne verdensbilde. Hvordan mennesket ser på sin omverden endret seg. Jorden var ikke lenger senter for universet, det fantes verdensdeler som ikke var nevnt i bibelen og det er ikke nødvendigvis slik at en monark har fått makten fra Gud eller har lov til å gjøre akkurat som han selv ønsker. Det mer moderne verdensbildet som man har i 1800 er i større grad preget av vitenskap, av rettigheter for innbyggerne og samfunn som i mange tilfeller er i gang med en demokratiseringsprosess. Framveksten av et mer moderne verdensbilde kan med andre ord forklares både ved hendelser (som pesten som skapte

agrarkrisen), men også gjennom lengre trekk, eksempelvis overgangen fra føydale arbeidsforhold til lønnsarbeid. Det som er tydelig er at det skjedde store endringer i hele perioden som denne oppgaven har fokusert på.
